

Naturverdier i planområde ved
Grindermåsan,
Nes kommune , Akershus

Anders Thylén

Ekstrakt

Biofokus har på oppdrag for Tenold Boligutvikling AS kartlagt naturverdier ved Grindermåsan i Nes kommune. Det arbeides med reguleringsplan for området. Myra i selve planområdet er sterkt påvirket av tidligere torvuttak, og har begrensede naturverdier. Tilgrensende myrareal nord for planområdet er mer intakt, og her er det avgrenset en lokalt viktig (C-verdi) naturtype. Myra som helhet har en viss lokal verdi for fuglelivet.

Nøkkelord

Nes i Akershus
Grindermåsan
Planområde
Boligbygging
Myr
Fugl

Omslag

Myr påvirket av tidligere torvuttak på Grindermåsan.
Foto: Anders Thylén.

ISSN: 1893-2851

ISBN: 978-82-8209-501-3

BioFokus-notat 2016-16

Tittel

Naturverdier i planområde ved Grindermåsan, Nes kommune, Akershus

Forfatter

Ole J. Lønnve og Anders Thylén

Dato

19. april 2016

Antall sider

13 sider

Refereres som

Lønnve, O. og Thylén, A. 2016. Naturverdier i planområde ved Grindermåsan, Nes kommune, Akershus. BioFokus-notat 2016-6. Stiftelsen BioFokus, Oslo

Publiseringstype

Digitalt dokument (Pdf). Som digitalt dokument inneholder dette notatet "levende" linker.

Oppdragsgiver

Tenold Boligutvikling AS

Tilgjengelighet

Dokumentet er offentlig tilgjengelig. Andre BioFokus rapporter og notater kan lastes ned fra: <http://lager.biofokus.no/web/Litteratur.htm>

BioFokus: Gaustadallèen 21, 0349 OSLO

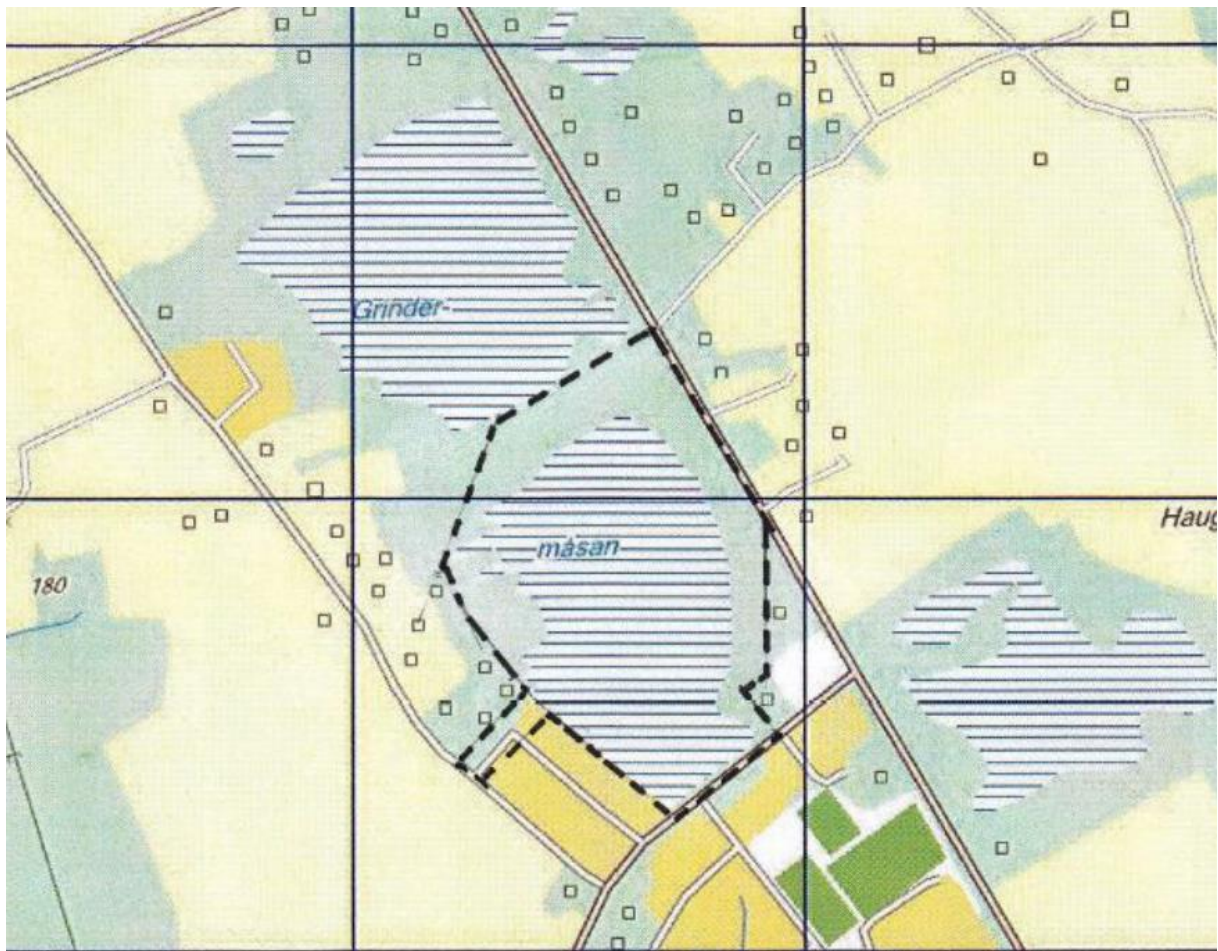
Telefon 22 95 85 98

E-post: post@biofokus.no Web: www.biofokus.no

Bakgrunn

BioFokus v/Ole J. Lønnve og Anders Thylén har på oppdrag av Tenold Gruppen v/Knut Gundersen foretatt en kartlegging m.h.p. biologiske kvaliteter ved Grindermåsan i Nes kommune (figur 1). Det aktuelle området er planlagt utbygd med boliger, og det foreligger planprogram datert 16.06.2015 (Gundersen 2015). Fordi oppdragsgiver ønsket en foreløpig rapport så tidlig som mulig ble en første undersøkelse gjennomført 26. november 2015, et tidspunkt på året som i utgangspunktet er i seneste laget for å gjennomføre denne type kartlegginger på en god måte. En kompletterende befarings ble utført 18. april 2016, med hovedfokus på fugl.

Planområdet er lokalisert på Fenstad og grenser i øst i det alt vesentlige mot FV177 Eidsvollvegen, i syd dels mot FV179 Svanfossvegen og dels mot eksisterende bebyggelse langs Grindervegen og Myrstubben. Planområdet utgjøres av en del av en større torvmyr der det tidligere har vært drevet torvuttak i stort omfang.

Figur 1: Avgrensning av planområde (svart stiplet linje) på Grindermåsan. Fra planprogram.

Metode

Arbeidet har omfattet kartlegging av:

- Områder spesielt viktige for bevaring av biologisk mangfold (viktige naturtyper) etter DN-håndbok 13 (Direktoratet for Naturforvaltning 2007) med tilhørende oppdaterte faktaark (Miljødirektoratet 2015).
- Utvalgte naturtyper iht. Naturmangfoldloven og Forskrift om utvalgte naturtyper (Lovdata/Miljødirektoratet).
- Levesteder for rødlistearter. Rødlistekategorier følger den nye utgaven av den norske rødlista (Kålås et al. 2015).
- Vilt med spesielt fokus på fugl iht. DN-håndbok 11 (Direktoratet for naturforvaltning 1990).
- Forekomster av svartlistearter iht. Fremmede arter i Norge - med norsk svartliste 2012 (Gederaas et al. 2012).

Tilgjengelige naturdatabaser og litteratur er gjennomgått for å samle eksisterende kunnskap om området, spesielt Naturbase, Artskart og rapporteringssidene til Norsk Ornitologisk forening avd. Oslo og Akershus. Det er også innhentet informasjon fra en informant, se under vilt og referanser. Feltarbeidet ble gjennomført 26.11.2015 og 18.04.2016. Enkelte spesielle artsfunn fra befaringen er tilgjengeliggjort for Artskart gjennom BioFokus ArtsfunnBase (BAB).

Denne rapporten gir ingen fullstendig oversikt over hvilke arter som finnes i planområdet. Derimot skal den gi et godt innblikk i hvilke naturkvaliteter området innehar, og dermed gi et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for planarbeidet.

Naturtyper og naturverdier

I følge Naturbase (Miljødirektoratet 2016) er det ikke noen tidligere registrerte naturtyper i eller inntil planområdet.

Planområdet består i hovedsak av en myr med småvokst skog av furu og bjørk i kantene. Myra består stort sett av nedbørsmyr, dvs den får ikke noe tilsig av vann fra omgivelsene, men kun fra nedbør. Den har tidligere trolig vært en høymyr, hvilket innebærer at torven har vokst til i høyden slik at myra blir hvelvet med høyeste parti sentralt i myra. Storskala uttak av torv har imidlertid ført til at myra er sterkt endret, og det er lite igjen av høymyrpreg. Hvelvingen er i dag utydelig og det er ikke noe igjen av naturlige strukturer i myra.

Myra består av et nettverk av «rette strenger» der det ikke har vært tatt ut torv, og mellomliggende «bassenger» hvor torven er gravd ut. På strengene vokser skog, dominert av furu og med enkelte bjørk. I felt- og bunnsjikt vokser blåbær, tyttbær, røsslyng, hvitlyng, molte, furumose, reinlav og noe torvmose. Enkelte furutrær vurderes som forholdsvis gamle, men småvokste, med øvre diameter målt i brysthøyde på 30–40 cm. Noe død ved forekommer stedvis, herunder

enkelte tørrfuruer (figur 3). Forsenkingene der det har vært tatt ut torv, er svært våte med vannansamlinger mellom tuer av starr og siv. Mange av disse partiene er såpass bløte at de er til dels svært vanskelige eller umulige å bevege seg i. Torvmyrull og torvmoser er klart dominerende, og her finnes også innslag av hvitlyng, stortranebær og molter. En undersøkelse sommerstid ville gi noen flere arter, men vegetasjonen er uansett svært artsfattig.

Figur 2: Bilder fra planområdet. Venstre: Typisk myrbilde fra området med furuskog på strengene og våte forsenkninger. Foto: Anders Thylén. Høyre: Gammel død furu. Foto: Ole J. Lønnve.

Planområdet må sees i sammenheng med resten av myra. Planområdet utgjør ca. halvparten av hele myra. I den nordlige delen av Grindermåsan har det også vært drevet utstrakt torvuttak, mens et mindre parti sentralt (i hovedsak utenfor planområdet, men grensende til det) er relativt intakt. Her er det i hovedsak skogdekt myr, men noe mer glissent i sentrale deler. Deler av dette partiet har nok vært mindre fuktig enn andre deler av myra opprinnelig, og i kantene her er det også et visst innslag av gran. Det er enkelte eldre grøfter også i denne delen.

Figur 3: Den sentrale delen av myra, nord for planområdet. Venstre: Relativt urørt myr. Høyre: Grave- og dreneringsarbeider i vestre del, noe som risikerer å medføre negativ påvirkning på myra. Foto: Anders Thylén.

I vestre del av den intakte myra (nær Grindervegen/Slettumvegen) er det nylig startet grunnarbeider, trolig for utbygging knyttet til reguleringsplan for Grindermåsan nord (Nes kommune 2016). Det er gravd opp store mengder torv, det er satt inn kummer for drenering og det er tilført nye jordmasser.

Den påvirkede myra i planområdet har i dag ikke naturtypeverdi iht. DN-håndbok 13. Den forholdsvis intakte delen av myra rett nord for planområdet er i grenseland for å tilfredsstille kravene til naturtype i håndboka.

Intakte myrer i lavlandet, og spesielt i jordbruksbygder, er sjeldne og truet. All myr (definert som våtmarksmassiv) er i rødlista for naturtyper (Lindgaard og Henriksen 2011) vurdert som nær truet (NT). Høgmyr er en myrtype som har begrenset utbredelse i Norge (Moen 1998), med spredte forekomster i lavlandet på sørøst-landet, framfor alt i østre del av Akershus og søndre Hedmark.

Basert på at den mest intakte delen av myra (i hovedsak utenfor planområdet) har elementer av høgmyr, har forholdsvis intakt hydrologi, at den ligger i grenseland mellom boreonemoral og sørboreal sone (biogeografiske soner, som angir at området ligger i sørlige lavlandsområder), samt at myr er en rødlistet naturtype, er det valgt å avgrense denne delen som en C-lokalitet, se figur 4 og beskrivelse i vedlegg.

Figur 4: Avgrensning av naturtypelokalitet Grindermåsan i tilknytning til planområdet.

Artsmangfold

For fugl se avsnittet om vilt nedenfor. Det er ikke fra tidligere registrert funn i Artskart av rødlistearter eller andre spesielt krevende eller sjeldne arter av planter, sopp, moser eller lav i området. Det ble heller ikke gjort slike funn ved våre befaringer. Området er svært nærings- og basefattig hvilket gir lite potensial for interessante karplanter og moser. Det er også få gammelskogs- og dødvedelementer, hvilket innebærer lite potensial for lav og sopp.

Myrer i lavlandet i boreonemoral sone kan ha forekomster av interessante insekter. F.eks. kunne sommerfuglen myrduskfly (*Nola karelica*) (EN) potensielt ha forekomster her. Denne arten er knyttet til næringsfattige og svært fuktige myrer. Det har ikke vært ressurser eller tid til å undersøke insekter i prosjektet.

Vilt med fokus på fugl

I aktuelle databaser (Artskart/Artsobservasjoner og rapporteringssiden til Norsk Ornitologisk forening avd. Oslo og Akershus) er det tidligere av privatpersoner gjort enkelte registreringer av fugl innenfor planområdet. Svein Dale (professor i zoologi ved NMBU i Ås er veldig godt kjent med fuglelivet på de større myrene i Nes kommune, og har også vært innom Grindermåsan ved et par tilfeller. Han har sendt en oversikt over sine observasjoner av fugl i området. Området er ikke godt undersøkt i hekketiden, men egne observasjoner ved befarings 18. april sammen med Dales tidligere observasjoner gir et relativt godt bilde av fuglelivet i området. En totaloversikt av registrerte arter vises i tabell 1.

Art	Status	Antall par	Vår	Sommer	Høst	Vinter
Gråhegre	r		1			
Storspove	r		1			
Ringdue	r					
Flaggspett	h					
Sanglerke	r					
Trepiplerke	h	3				
Linerle	h	2				
Rødstrupe	h					
Svarttrost	h					
Måltrost	h					
Gråtrost	h					
Hagesanger	h					
Munk	h					
Gransanger	s					
Løvsanger	h					
Fuglekonge	r					
Svarthvit fluesnapper	h					
Stjertmeis	r				10	

Blåmeis	h					
Kjøttmeis	h					
Spettmeis	r					
Skjære	h					
Kråke	s					
Bokfink	h					
Grønnfink	r					
Grønnsisik	s					
Dompap	r					
Gulspurv	h					

Tabell 1: Fugl ved Grndermåsan. Basert på innspill fra Svein Dale, supplert med egne observasjoner. Forklaring til betegnelser: h = hekking; s = sommergjest; kan hekke fra tid til annen; r = observert, uspesifisert.

Av de registrerte fugleartene er storspove og sanglerke rødlistet som sårbare (VU), mens gulspurv er listet som nær truet (NT).

Sanglerke er i hovedsak knyttet til kulturlandskapet, og forekommer spredt i jordbruksbygdene på Nes. Den kan også bruke andre åpne arealer som åpen myr og torvtekter. Arten ble ikke observert i 2016 og har trolig ikke fast tilknytning til Grindermåsan.

Storspove er tidligere år observert i april av Svein Dale, og ble sett igjen ved befaringen i 2016. Storspove hekker normalt på åpne flater, som i kulturlandskapet, på strandenger, heier og åpne myrer. Det er lite trolig at arten hekker på Grindermåsan i dag, det er for mye skog. Arten hekker fåtallig i Nes kommune, og er observert flere ganger på våren og i hekketida i kulturlandskapet ved Fenstad/Kampåa. Det er altså mulig at arten har fast tilhold eller hekker i området rundt Fenstad, og at Grindermåsan også brukes for fødesøk som en del av et større leveområde.

Gulspurv er ny på rødlisten i 2015. Den har vært en vanlig art i all type kulturlandskap, men er nå i nedgang. Den trives i åpent lende med kantsoner og spredt tresetting. Den hekker trolig med flere par ved Grindermåsan, inkludert innenfor planområdet, men nærheten til kulturmark i landskapet er trolig også viktig for arten.

Andre interessante arter som er observert er gråhegre og stjermeis, men disse er trolig mer tilfeldige besøkere.

For øvrig ble det observert mye spor av elg og rådyr i planområdet.

Svartelistearter

Svartelistearter er innførte arter som er risikovurdert til å kunne ha negativ påvirkning på eksisterende flora og fauna. Arter innført til Norge etter år 1800 er

vurdert på følgende skala: Ingen kjent risiko (NK), lav risiko (LO), potensielt høy risiko (PH), høy risiko (HI), svært høy risiko (SE). Arter i kategoriene HI og SE omtales som svartelistearter.

Det er ikke funnet svartelistearter innenfor planområdet. Hagelupin, listet som SE, er tidligere (Artskart 2016) registrert i tilknytning til Svanfossvegen sørvest for planområdet. I kanten mot eksisterende bebyggelse og veger er det noe risiko for spredning av fremmedarter inn i området.

Økologisk sammenheng

Uansett naturtypeverdi har myr alltid en viss verdi i et større perspektiv. Myrer er viktige for vannhusholdningen generelt i landskapet, ved at de holder på vann og porsjonerer det ut sakte. De motvirker dermed flom i forbindelse med stor nedbør/snøsmelting og de tilfører vann i tørrere perioder. Myr er også viktig som karbonlager, og intakte myrer binder opp store mengder karbondioksid i torvlagene. Uttak av torv og andre inngrep gjør at karbondioksid blir frigjort til atmosfæren.

Oppsummering og hensyn

Konsekvensvurdering av planlagte tiltak har ikke vært en del av BioFokus sitt oppdrag. Det gis derfor her kun en kort omtale og vurdering av områdets naturkvaliteter, sårbarhet og hvilke hensyn som kan være viktige å ta i videre planlegging.

Ut fra denne undersøkelsen er konklusjonen at myren innenfor planområdet ikke har kvaliteter som tilsvarer avgrensning som naturtype. Til det er den for påvirket av store tekniske inngrep i fortid. Den mer intakte delen av myra rett nord for planområdet er derimot avgrenset som en lokalt viktig naturtype.

Grindermåsan er i dag ikke veldig godt egnet som leveområde for våtmarksfugler og andre krevende fuglearter. Myra som helhet, dvs planområdet og myrarealene nord for det, har likevel en viss lokal betydning for fuglelivet, bl.a. med flere hekkende par av gulspurv (NT). Storspove (VU) forekommer i nærområdene, i hvert fall på trekket og trolig også i hekkesesongen, og den bruker trolig Grindermåsan for fødesøk, selv om hekkingen foregår annensteds. Med aktiv skjøtsel (rydding av ungskog og kratt i partier) kunne Grindermåsan trolig blitt en mer attraktiv lokalitet for fugl som storspove og andre krevende arter.

Myr generelt har også andre viktige funksjoner i landskapet, blant annet hva gjelder vannhusholdning og som karbon-lager.

I østre Akershus (Nes, Aurskog-Høland) og søndre Hedmark finnes store myrkompleks og høgmyrer spredt i landskapet. Høgmyr har en begrenset utbredelse i landet, og intakte myrer i lavlandet er generelt en truet naturtype.

Det innebærer at kommunene i regionen har et spesielt ansvar for å ivareta disse naturtypene. For et område som Grindermåsan, som er sterkt påvirket og har begrensede naturkvaliteter, så innebærer dette flere ting. Dels finnes selvfølgelig tilsvarende naturtyper med mye høyere habitatkvalitet andre steder i landskapet. Men gode forekomster av en naturtype i landskapet innebærer også at arter kan kolonisere mindre kvalitative lokaliteter og opprettholde en høyere totalbestand i landskapet. Derfor kan også små myrer med lavere habitatkvalitet ha betydning for artsmangfoldet i landskapet.

En utbygging av myra i planområdet vil kreve en omfattende drenering. Dette kan få konsekvenser for områdene rundt, og ikke minst for den mer intakte delen av myra (naturtypelokaliteten). I henhold til gjeldende kommuneplan ser det ut til at naturtypelokaliteten vil berøres (og risikerer å påvirkes negativt) også av utbygging fra vest, men at store deler av den (samt ytterligere deler av den mer påvirkede nordlige delen av Grindermåsan) er avsatt som naturområde. For å bevare naturkvalitetene i den resterende delen av myra bør det gjøres tiltak for å sikre at hydrologien ikke forstyrres og at myra ikke dreneres.

Fremmede arter er i dag et lite problem i området. For å unngå spredning og innførsel av slike arter må en ta generelle hensyn ved eventuell masseforflytting og massehåndtering. For eksempel bør en unngå å tilføre masser som er infiserte med frø av svartelistearter.

Referanser

Artsdatabanken og GBIF-Norge. 2016. Artskart.
<http://artskart.artsdatabanken.no/Default.aspx>

Direktoratet for Naturforvaltning. 2007. Kartlegging av naturtyper - verdisetting av biologisk mangfold, rev. utg. DN-håndbok 13.

Miljødirektoratet. 2016. Naturbase.

Miljødirektoratet 2015. Utkast til reviderte faktaark frå DN-håndbok 13.
[Naturtyper på land og i ferskvann](#)

Gederaas, L., Moen, T.L., Skjelseth, S. & Larsen, L.-K. (red.) 2012. Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012. Artsdatabanken, Trondheim.

Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge.

Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.

Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.

Nes kommune 2016, kartinnsyn. [GIS/LINE WebInnsyn 2.1.11](#)

Norsk Geologisk Undersøkelse, 2016. Digitalt berggrunnskart.

<http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>

Norsk Geologisk Undersøkelse, 2016. Digitalt løsmassekart.

<http://geo.ngu.no/kart/losmasse/>

Norsk Ornitologisk forening avd. Oslo og Akershus, 2016. Rapporteringsside på internett, lest 18.04.2016. [NOF OA: Observasjoner](#)

Personlige meddelelser

Svein Dale, e-post av 27.01.2016

700 Grindermåsan

Intakt lavlandsmyr – Øvrige myrer i lavlandet med stort arealpress

Verdi: C Areal : 34 daa

Innledning: Lokaliteten er kartlagt i 2015 av BioFokus ved Ole Lønnve og Anders Thylen, i forbindelse med reguleringsplanarbeid i området.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger ved Fenstad i Nes i Akershus, og utgjør et restområde av intakt myr i et ellers sterkt påvirket myrområde ved Grindermåsan. Området ligger på grensen mellom boreonemoral og sørboreal sone.

Naturtyper utforminger og vegetasjonstyper: Lokaliteten er kartlagt som intakt lavlandsmyr med utformingen øvrige myrer i lavlandet med stort arealpress. Den består i hovedsak av nedbørsmyr, men med innslag av fattig jordvannsmyr. Myra utgjør en siste rest av intakt myr i område som tidligere trolig har vært et større høymyrkompleks. Den har i dag imidlertid vage høgmyrstrukturer uten tydelig hvelving og lagg, og er derfor valgt å registrere som lavlandsmyr. Myra har et glissent tresjikt av furu og bjørk i sør, mens det er noe mer åpent i nord. I feltsjiktet vokser blant annet krekling, torvmyrull, tyttebær, multer, ubestemt starr og stortranebær, og i bunnsjiktet torvmoser. Skogen er småvokst, men enkelte trær kan likevel være gamle.

Artsmangfold: Det er ikke registrert spesielt krevende arter, men det kan være et visst potensial for insekter knyttet til myr i lavlandet i boreonemoral sone. Storspove (VU) er observert i området, men usikkert om den har fast tilhold.

Bruk tilstand og påvirkning: Det er enkelte eldre grøfter i lokaliteten. Myra nord og sør for lokaliteten er sterkt påvirket av tidligere storskala torvuttak og grøfting. Det er også satt i gang grave- og dreneringsarbeider i vestre del av myra, i kant av avgrensningen.

Fremmede arter: Det er ikke registrert fremmede arter i området.

Del av helhetlig landskap: Lokaliteten er del av et større myrkompleks, men der øvrige deler er sterkt påvirket av torvuttak og grøfting.

Verdivurdering: Myra utgjør et restareal av en forøvrig sterkt påvirket myr, i hovedsak nedbørsmyr. Den er forholdsvis intakt, har en størrelse på 34 daa og ligger på grensen mellom boreonemoral og sørboreal sone. Iht. utkast faktaark for naturtypen (Miljødirektoratet 2014) tilsvarer dette lokalt viktig (C-verdi).

Skjøtsel og hensyn: For å bevare naturverdiene må hydrologien bevares intakt, og ytterligere grøfting må unngås

BioFokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. BioFokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. BioFokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdsetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. BioFokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir to digitale rapportserier som heter BioFokus-rapport og BioFokus notat,
<http://biolitt.biofokus.no/rapporter/rapport.htm>
<http://biolitt.biofokus.no/rapporter/notat.htm>

Gaustadalléen 21
0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
www.biofokus.no

ISSN 1893-2851
ISBN 978-82-8209-501-3

BioFokus-notat 2016-16